

Загальні рекомендації УВКБ ООН щодо покращення якості аналізу справ у регіонах

1) Аналіз правдоподібності і аналіз наявності обґрунтованих побоювань зазнати переслідування.

Слід розрізняти у висновку аналіз правдоподібності/вірогідності фактів, повідомлених заявником щодо його\її особистості і минулих подій від аналізу майбутнього ризику у разі повернення (наявність обґрунтованих побоювань зазнати переслідування).

Часто робляться наступні висновки: *«заявник є неправдоподібним щодо ризиків, які йому загрожують»*.

Тут змішуються різні елементи аналізу і це заважає спеціалісту об'єктивно і всесторонньо оцінити ризики повернення (аналіз того, що може статися у майбутньому). Адже, існують справи у яких заявник може бути правдоподібним щодо того, що вже сталося до його приїзду в Україну, але на момент подання заяви, він може не мати обґрунтованих побоювань щодо повернення.

Отже слід спочатку проаналізувати, чи заявник правдоподібний щодо свого профайлу (сукупність характеристик особи - походження, робота, політична діяльність, релігія або інші характеристики) та щодо подій, які вже сталися з ним, чи з іншими особами, що володіють подібними характеристиками. В цьому контексті аналізуються і документи/копії надані заявником і ІКП, що може підтверджувати його слова.

Якщо заявник вважається правдоподібним, то наступним питанням є - чи йому щось загрожує у разі повернення, і чи те, що загрожує є переслідуванням. І тут теж важливу роль відіграє оцінка ІКП.

І після цього, якщо визнано, що немає обґрунтованих побоювань через одну із причин зазначених у визначенні біженця – слід аналізувати наявність ризиків, що можуть давати підстави для надання додаткового захисту.

Ще раз звертаємо увагу на Модульну справу, спільно узгоджену із ДМС.

2) Мета звернення до міграційної служби.

Заявники часто відповідають на запитання щодо мети звернення, що він/вона звертається до міграційної служби з метою *«отримання документів, легального перебування, працевлаштування, навчання своїх дітей»* тощо. При цьому в матеріалах справи заявник розповідає у відповідь на інші запитання про свої побоювання щодо повернення. У такому випадку перша вищезазначена відповідь не може використовуватися як аргумент для відмови з посиланням на те, що метою подання заяви була лише легалізація в Україні.

Є логічним, що кожен іноземець, в тому числі, і той, який звертається за захистом має своєю метою перебувати в Україні легально – проте не всі мають підстави для отримання захисту. І знову ж таки, кінцевою метою будь-якого звернення за захистом є отримання можливості нормального життя.

Тобто питання мети-легалізації не може розглядатися вирішальним. Для вирішення питання про надання захисту слід аналізувати правдоподібність заявника щодо його профайлу і минулого та майбутні ризики і перешкоди для повернення до країни

походження – їх наявність, чи відсутність. Слід завжди ставити запитання «що з Вами може статися, якщо Ви зараз повернетеся до своєї країни походження?».

3) Наявність національного паспорту і дозволу на виїзд із країни походження.

Наявність дозволу на виїзд (в т.ч. візної візи), чинного національного паспорту саме по собі не означає наявність державного захисту і відсутність ризику переслідування.

Слід з'ясувати у співбесіді, як заявнику вдалося отримати документ/дозвіл. Можливо вони були отримані до початку проблем, можливо вони були отримані з допомогою хабара – заявник повинен мати можливість це детально пояснити. Зокрема можна процитувати пункт 35 Керівництва УВКБ ООН¹ з цього приводу:

35. Характерным примером проверки обоснованности опасений является случай, когда проситель владеет действительным национальным паспортом. Иногда утверждают, будто бы обладание паспортом означает, что выдавшие его власти не намерены преследовать его владельца, иначе они не стали бы выдавать ему паспорт. Хотя в некоторых случаях это вполне вероятно, многие лица пользуются легальным способом выезда, как единственным средством бежать, не раскрывая своих политических взглядов, осведомленность о которых могла бы поставить их в опасное положение перед лицом властей.

4) Відсутність фактів особистого переслідування у минулому.

Відсутність фактів особистого переслідування у минулому саме по собі не виключає переслідування у майбутньому.

Керівництво УВКБ ООН² говорить з цього приводу наступне:

42. В общем, опасения просителя должны считаться вполне обоснованными, если он может доказать в пределах разумного, что его продолжительное пребывание в стране происхождения стало невыносимым для него по причинам, указанным в определении, или по тем же причинам было бы невыносимым, если бы он вернулся назад.

43. Эти соображения не должны обязательно основываться на личном опыте просителя. То, что, например, случилось с его друзьями, родственниками и другими членами той же расовой или социальной группы, может быть свидетельством того, что его опасения стать рано или поздно жертвой преследований вполне обоснованы. Законы страны происхождения, и особенно способы их применения, могут также иметь отношение к делу. Тем не менее, положение каждого лица должно оцениваться по существу. В случае с известной личностью возможность преследования может быть большей, чем в случае с обычным человеком. Все эти факторы, т. е. характер личности, его прошлое, его влияние, его благосостояние или его искренность могут привести к заключению, что его опасения стать жертвой преследований «вполне обоснованы».

5) Використання джерел інформації автором яких є країна походження.

Використання джерел інформації автором яких є країна походження - вимагає аналізу об'єктивності цих джерел. Особливо, коли джерелом є державний орган країни походження, у справах, де держава заявляється як агент переслідування.

¹<http://unhcr.org.ua/img/uploads/docs/RSD%201992.pdf>

² <http://unhcr.org.ua/img/uploads/docs/RSD%201992.pdf>

Так дійсно, джерелом ІКП може бути державний орган країни походження під час аналізу правдоподібності в контексті встановлення, чи могли мати місце певні події чи факти (наприклад, існування певної норми закону; факт відкриття розслідування проти членів певної церкви), але не для оцінки цих певних норм і дій держави. Зокрема, офіційне джерело країни походження може вказувати на обов'язок ліцензування будь-якої релігійної діяльності, але це джерело ніколи не напише, чи існують в процесі ліцензування певні факти дискримінації представників певних церков. Такі факти неможливо знайти в джерелах самої країни походження, у цьому випадку слід перевіряти незалежні звіти міжнародних організацій, в т.ч. і УВКБ ООН чи інших держав (наприклад звіти МВС Великобританії (UK Home Office), Державний департамент США).

Існування певної норми закону в законодавстві країни походження (зокрема норми про свободу совісті у Конституції) автоматично не означає імплементацію цієї норми на практиці. Слід знову ж перевіряти незалежні джерела щодо практики імплементації законодавства. Зокрема, норми про свободу совісті в Ірані закріплені в Конституції, проте незалежні джерела повідомляють про серйозні ризики (в тому числі і можливу смертну кару) для осіб які змінюють Іслам на іншу релігію

Підбірку ІКП щодо ризиків для християн в Ірані, особливо для осіб, що змінюють релігію на підставі звітів незалежних джерел можна знайти на сайті УВКБ ООН Київ **російською та українською мовами:**

1) http://unhcr.org.ua/attachments/article/339/RDC_IRN_conversion_Jun%202012.pdf

2) http://unhcr.org.ua/attachments/article/339/IRN_baptists_23.04.2011_UKR.pdf.

6) Посилання на вікіпедію.

Слід обережно використовувати необ'єктивні і такі, які не можуть вважатися достовірними джерела ІКП - зокрема блоги (наприклад livejournal) і вікіпедія, оскільки немає контролю за інформацією, яка в них розміщується.

Проте, якщо вони містять посилання на більш серйозне і достовірне джерело – тоді слід цитувати і посилатися саме на це джерело. У вікіпедії, зокрема, наприкінці певної статті часто вказані адреси і назви оригінальних джерел – саме їх слід читати і аналізувати, чи вони можуть бути джерелом у справі.

7) Розподіл обов'язку доведення у справах біженців.

Посилання на позицію УВКБ ООН від 1998 р. п. 5 і 6 цитується майже у всіх висновках багатьма міграційними службами. Проте слід відмітити, що цитування зупиняється посередині п.6 на фразі - *це означає, що заявник повинен переконати у достовірності своїх тверджень*. Хоча далі у позиції йде пояснення, що все ж обов'язок доказування у справах біженців є розподіленим. Нижче виділена сірим, та частина, яку не цитують, але яку слід враховувати в аналізі.

Відповідно до позиції УВКБ ООН „Про обов'язки та стандарти доказу в заявах біженців” від 16 грудня 1998 року, пункт 5 і 6: «5. *Факти в підтвердження заяв біженців визначаються шляхом надання підтвердження або доказів викладеного. Докази можуть бути як усні так і документальні. Обов'язок надання доказів на користь повідомлених фактів вважається «обов'язком доказування».* 6. *У відповідності до загальних правових принципів доказового права цей обов'язок покладається на особу, яка виказує твердження. Таким чином, у заяві про надання статусу біженця заявник повинен довести достовірність своїх тверджень і точність фактів, на*

яких ґрунтується його заява. Обов'язок доказу реалізується заявником у формі надання правдивих фактів, що стосуються його заяви, щоб на підставі цих фактів могло бути прийняте відповідне рішення. Проте у зв'язку із особливостями ситуації біженців, посадова особа розділяє обов'язок підтверджувати чи оцінювати всі факти, які стосуються справи. Це досягається у найбільшій мірі тим, що посадова особа володіє об'єктивною інформацією щодо відповідної країни походження, щодо питань загальновідомого характеру, направляє заявника в процесі надання ним відповідної інформації та адекватно перевіряє допустимі факти, які можуть бути обґрунтовані».³

Про особливість положення біженців також говорить і Керівництво УВКБ ООН (див. п.195-205)⁴:

«196.....Таким образом, хотя обязанность представлять доказательства лежит на заявителе, задача установления и проработки соответствующих фактов решается совместно с проверяющим лицом. В некоторых случаях именно уполномоченному лицу приходится использовать средства, которыми он располагает, чтобы собрать все необходимые доказательства, подтверждающие ходатайство. Однако даже этот независимый поиск не всегда может увенчаться успехом, и могут быть заявления, которые невозможно подтвердить доказательствами. В таких случаях, если изложенное заявителем кажется правдоподобным, то проверяющий должен истолковать сомнения в пользу просителя, если нет весомых причин полагать обратное.»

8) Ухилення від військової служби і дезертирство.

Випадки ухилення від призову чи дезертирство, як підстави для звернення за захистом детально розглянуті у Керівництві УВКБ ООН п.167-174.

Керівництво пояснює, що не у всіх, але в певних випадках це може бути підставою для надання статусу. Зокрема у п. 169-170 Керівництво вказує наступне:

« 169. Дезертир или лицо, уклоняющееся от призыва, могут, таким образом, рассматриваться как беженцы, если они способны доказать, что за совершенное воинское правонарушение они подверглись бы чрезмерному наказанию по причине их расы, религии, национальности, принадлежности к определенной социальной группе или за политические убеждения. Это также относится и к лицам, которые могут доказать, что у них имеются вполне обоснованные опасения преследований по указанным выше мотивам, независимо от наказания за дезертирство.170.Однако в некоторых случаях необходимость нести военную службу может быть единственной причиной для подачи ходатайства о предоставлении статуса беженца, например, если лицо может доказать, что несение военной службы требует его участия в военных действиях, противоречащих его политическим, религиозным или моральным убеждениям или обоснованным соображениям совести.»

Особливо актуальним цей розгляд має бути в справах заявників із Сирії (витяги з ІКП додаються).

11 квітня 2013 р.

³<http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3338.html>

⁴<http://unhcr.org.ua/img/uploads/docs/RSD%201992.pdf>